

Áhættumiðað eftirlit

Margrét Björk Sigurðardóttir

23. Febrúar 2015

Tímamót í dýravelferð

Lög um velferð dýra nr. 55/2013

13. gr. *Eftirlit.*

- Starfsemi samkvæmt lögum þessum skal háð reglulegu opinberu eftirliti af hálfu Matvælastofnunar. Umfang og tíðni eftirlits skal byggt á áhættuflokkun.
- Ráðherra setur í reglugerð nánari fyrirmæli um eftirlit og framkvæmd þess.

Hvað er áhættumiðað eftirlit?

- Forgangsröðun í eftirliti þar sem þunga eftirlits er stýrt þangað sem þörf er á því
 - Hætta meiri
 - á neikvæðum áhrifum fyrir velferð dýra
 - fyrir öryggi matvæla hjá frumframleiðendum
 - vegna umfangs starfsemi
- Starfsgreinar áhættuflokkaðar
 - Áhættuflokkun byggir á undirliggjandi áhættumati þar sem beitt hefur verið viðurkenndum aðferðum til þess að meta og greina hættur
- Áhættuflokkur segir til um tíðni eftirlits ásamt stærð og umfangi rekstraraðila

Kostir áhættuflokkunar

- **Betri nýting á tíma, mannauði og fjármunum**
 - Góð reynsla af áhættumiðuðu eftirliti
- **Tryggir aukið samræmi í eftirlitinu**
 - Eftirlitsþörf metin með samræmdum hætti á landinu öllu
 - Eykur jafnræði milli greina
- **Skjalfest verklag**
 - Skýrar forsendur fyrir því hvernig eftirlitsþörf fyrirtækja er metin út frá áhættu og niðurstöðum úr eftirliti
 - Skipulag eftirlits, eftirfylgni og framkvæmd skýrari og samræmdari
- **Yfirsýn**
 - Aukin yfirsýn yfir eftirlitsþörf og framkvæmd eftirlits

Ávinningur eftirlitsþega

- Aukið samræmi
 - Milli eftirlitssvæða
 - Milli eftirlitsaðila
 - Milli starfsgreina
- Gagnsæi og jafnræði
 - Bætt stjórnslá
 - Skýrari forsendur fyrir eftirliti
 - Aukið jafnræði milli eftirlitsþega
- Þeim sem uppfylla kröfur er umbunað
 - Góður árangur getur leitt af sér lægri eftirlitstíðni

Hvernig er áhættuflokkað?

- Áskorun að áhættuflokka út frá dýravelferð
 - Hvernig greinum við hættur fyrir velferð dýra?
 - Hvernig setjum við tölur á bak við mat á velferð dýra?
Hvernig mælum við velferð?
 - Hvernig metum við stærð og fjölbreytileika bóa?
- Unnið að módeli til að meta og forgangsraða hættum fyrir dýrahald á tölulegan hátt

Hvernig er áhættuflokkað?

- Ekki til bein fyrirmynd en byggir á sambærilegri hugmyndafræði og notað er við áhættuflokkun matvælafyrirtækja
 - Mikil vinna í Evrópu í gangi við áhættumat fyrir dýravelferð
- Viðurkennd aðferðafræði
 - Stuðst við leiðbeiningar EFSA um áhættumat vegna dýravelferðar
 - Guidance on Risk Assessment for Animal Welfare, EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW):
<http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2513.pdf>
 - Svipaðir þættir teknir til skoðunar við hættugreiningu hér á landi og í sænsku áhættumati sem verið er að vinna fyrir frumframleiðslu

Viðurkennd aðferðafræði

- Hættugreining (Risk characterization)
 - Hverjar eru hættur og í hverju felast þær
 - Skilgreining á hættum
- Alvarleiki og afleiðingar (Consequence assessment)
 - Hversu alvarleg er hættan og/eða hversu alvarlegar afleiðingar hefur hún
 - Setja tölulegt mat á alvarleika og afleiðingar hættunnar fyrir tiltekið dýrahald
- Tíðni og tímalengd (Exposure assessment)
 - Hversu viðvarandi er hættan
 - Setja tölulegt mat á mögulega tíðni og tímalengd hættu fyrir tiltekið dýrahald

ÁHÆTTUFLOKKUN STARFSGREINA

Hættugreining: Dýravelferð

- **Hættur:**
 - **Eigið eftirlit:**
 - Hversu mikilvægt er eigið eftirlit dýrahaldara fyrir velferð dýranna. Hafa þau einhver tök á að bjarga sér sjálf. Er mikil sjálfvirkni við dýrahaldið sem eykur alvarleika ef eigin eftirliti er ekki sinnt. Eigið eftirlit snýst um eftirlit með dýrunum og aðbúnaði þeirra hjá dýrahaldara, að byggingar og búnaður sé til staðar og í lagi, að farið sé eftir verklagi við þrif, að fylgst sé með sjálfvirkum búnaði og tryggt að hann virki sem skyldi, að fylgst sé með hópnum og vandamál greind.
 - **Eðlilegt atferli:**
 - Sá möguleiki sem dýrið hefur til að sýna sitt eðlilega atferli í þessu dýrahaldi
 - **Þéttleiki:**
 - Hversu þétt dýrin eru haldin og í hversu þröngu rými. Hversu mikil áhrif hefur leyfilegur þéttleiki á velferð dýranna og hversu viðvarandi vandamál í greininni eru þéttleika vandamál.

Hættugreining: Dýravelferð

- **Hættur:**
 - **Umhirða:**
 - Hvernig er umhirða dýranna almennt í þessu dýrahaldi. Umhirða felst m.a. í fóðrun, brynningu, undirburði, hreinlæti, sinna sjúkum og slösuðum dýrum, klaufhirða, hófhirða, rúningur, fæðingarhjálp.
 - **Sjúkdóma- og slyshætta:**
 - Sjúkdómar sem stafa af sýkingum, sárum og eitrunum og hætta sem stafar af slysum í umhverfi tiltekins dýrahalds og af öðrum dýrum.
 - **Sýnileiki:**
 - Hversu aðgengilegt og sýnilegt er dýrahaldið. Þeim mun minni sýnileiki þeim mun alvarlegri afleiðingar fyrir velferð dýranna. Hversu viðvarandi ósýnileiki þeirra er hefur einnig áhrif á velferð þeirra.

Mat á hættum: Dýravelferð

Vægi: Alvarleiki + afleiðingar (cosequence assessment)/ tíðni + lengd (duration) (exposure assessment)	Hversu líklegt eða algengt er að þetta sé vandamál fyrir tiltekinn undirflokk				
Hversu alvarlegt eða hversu alvarlegar afleiðingar hefur þátturinn fyrir velferð dýra sem tilheyra tilteknum undirflokk	1	2	3	4	5
1	1	2	3	4	5
2	2	4	6	8	10
3	3	6	9	12	15

- Eigið eftirlit, umhirða, eðlilegt atferli, þéttleiki, sjúkdóma- og slyshætta

Tíðni + lengd	Lýsing
1	Sjaldgæft
2	Kemur fyrir
3	Nokkuð algengt
4	Algengt
5	Mjög algengt / viðvarandi vandamál

Alvarleiki + afleiðingar	Lýsing
1	Hefur ekki mjög alvarlegar afleiðingar (Áhrif eru oftast afturkræf, lítil hættu á fylgisjúkdómum)
2	Hefur nokkuð alvarlegar afleiðingar (Getur valdið krónískum vandamálum, hættu á fylgisjúkdómum)
3	Hefur mjög alvarlegar afleiðingar (veldur krónískum vandamálum / dauðsföllum)

Mat á hættum: Dýravelferð

- Sýnileiki

Stig	Lýsing
1	Dýrahald er sýnilegt og aðgengi að dýrum er auðvelt
5	Dýrahald er sýnilegt en aðgengi að dýrum getur verið erfitt
10	Dýrahald er lokað að hluta eða mestu
15	Dýrahald er alveg lokað og ekkert aðgengi að dýrum nema við eftirlit

Áhættuþáttur 2: Matvælaöryggi

Vægi: Alvarleiki + afleiðingar (cosequence a	1	2	3	4	5
1	1	2	3	4	5
2	2	4	6	8	10
3	3	6	9	12	15

Einkunn	Tilvist/líkur*	skráð hlutfall af dýrum/vörum
1	sjaldgjæft	0-0,01 %
2	mjög lá	0,01-0,1%
3	lá	0,1-1 %
4	meðal	1-10%
5	há	>10%

*Miðað við veigamestu hættu úr frumáhættumati

Einkunn	Alvarleiki/afleiðingar*
1	Oftast yfirstiganlegt hætta á króniskum eða fylgisjúkdómum
2	hætta á krabbameini eða dauðsfalli
3	

Áhættuþáttur 2: Matvælaöryggi

- Aðgerðir í frumframleiðslu sem geta dregið úr hættu
 - Eftirlit sem þarf að hafa á staðnum til að tryggja öryggi matvæla

Stig	Aðgerðir í frumframleiðslu sem draga úr hættu
1	Hafa lítil áhrif
5	Hafa meðal áhrif
10	Hafa mikil áhrif, en það eru önnur stig (síðar í ferlinu) sem hafa meiri áhrif
15	Hafa mikil áhrif, og það eru engin önnur stig í ferli sem hafa meiri áhrif

Tíðni eftirlits

- **Áhættuflokkun starfsgreina**

- Áhættuþáttur 1: Dýrvelferð
 - Samtals áhættustig vegna dýravelferðar
- Áhættuþáttur 2: Matvælaöryggi
 - Samtals áhættustig vegna matvælaöryggis
- Samtals stigafjöldi 1 og 2 = Áhættuflokkur starfsgreina
 - Áhættuflokkur segir til um tíðni eftirlits

- Hærri fjöldi áhættustiga

Aukin tíðni eftirlits

- **Mat á einstökum búum**

- Áhættuþáttur 3: Stærð og umfang
 - Ákvarðar tíðni eftirlits til viðbótar við áhættuflokk starfsgreina
 - Flokkað er út frá meginstarfsemi

Tíðni eftirlits

- Tíðni eftirlits miðar við hættur sem fylgja dýrahaldinu eða starfsgreininni og umfangi starfseminnar

- Tækifæri til þess að draga úr tíðni eftirlits með því að standa sig vel

- Allt í góðu lagi minni hætta minna eftirlit

- Eftirliti sinnt þar sem þörf er á því

- Slæmt ástand meiri hætta meira eftirlit

Takk fyrir!

www.mast.is

